

Maktväxling behövs

I valrörelsen 1976 hade kravet på maktväxling en egen bärkraft. Vanliga medborgare kände att de borgerliga hade rätt när de framförde att en levande och vital demokrati förutsätter regimskiftet.

Till denna känsla bidrog socialdemokratins högt uppskruvade socialistiska tonläge, som under många år låg långt till vänster om t o m den egna valmanskåren. Till denna känsla bidrog också de många affärer som präglade åren före valet. Ingmar Bergman och kronofogdarna var en, Astrid Lindgrens brev till Gunnar Sträng om den Pomperipossa-effekt hon drabbades av var en annan. Den socialdemokratiska partikassörens försök att smugla pengar till Finland var ett exempel på att man då kunde anse att ändamålen helgade medlen.

Dessa händelser ter sig, åtminstone i historiens ljus, snarast blygsamma i förhållande till den långa rad affärer som präglat Sveriges offentliga liv sedan socialdemokratins återkomst 1982. Tre justitieministrar har kommit och gått, JO har fått avgå, postverkets chef likaså, Journalistförbundets ordförande etc. Listan kan göras lång. 1975/76 års händelser ter sig i all synnerhet blygsamma jämfört med den rättsskandal som skakat Sverige sedan Ebbe Carlsson-affären avslöjades genom tullens ingripande i Helsingborg.

Det behöver vädras i maktens korridorer var ett bra argument i valrörelsen 1976. Det duger gott nu igen. Det krävdes inte mer än två valperioder i regeringsställning för att socialdemokratien återigen skulle tro sig oövervinnlig, för att hela den gamla maktfullkomligheten skulle återuppträda i sin forna glans.

Statsministern och Anna-Greta Leijon

har i samband med Ebbe Carlsson-affären gett chockerande nakna uttryck för socialdemokratisk egenrättfärdighet och gäng-mentalitet. Svensk Tidskrift har bl a i serien "Tystnadens konformism" sökt belysa vad som hänt med det svenska samhället under det långa socialdemokratiska maktinnehavet. Hur den svenska debatten brister i deltagande och vidd och hur många frågor och samhällsproblem diskuteras enbart utifrån en synvinkel — den socialdemokratiska. Symptomatisk för denna förträngda debatt har också varit de bannbullor som drabbat avvikare som vågat ifrågasätta de officiella sanningarna.

Den socialdemokratiska maktfullkomligheten leder också till de många affärerna. De nog så krångliga och frihetsinskränkande regleringar i fråga om skatter, bostäder m m som socialdemokratien är beredd att ställa upp för vanligt folk, de revolterar rörelsens toppar själva emot i sitt dagliga leverne.

Socialdemokratien har problem med sin inställning till rättssamhället. Tre justitieministrars avgång sedan 1982 är ett tecken på detta. I arbetarrörelsens barndom ogillades polisen, den sågs som ett redskap för överheten. Trots att socialdemokratien själv varit överhet under lång tid tycks denna avoghet ha drojt sig kvar och är säkert en delförklaring till den släpphänta kriminalpolitik som lanserats i Sverige.

Till socialdemokratins komplicerade förhållande till rättssamhället hör också dess syn på lagarna. Lagstiftning kan både användas som instrument för att förändra samhället på det sätt en riksdagsmajoritet önskar men lagar kan också verka som ett skydd för individen, minoriteter och olika

fri- och rättigheter. Lagar och i synnerhet grundlagen kan således också komma att verka som en broms och ett hinder för t ex samhällets omdaning i socialistisk riktning. Carl Lidbom gav under sin tid som justitieminister på 70-talet ofta uttryck för den socialistiska inställningen att lagstiftningen framför allt bör vara ett instrument i den politiska majoritetens tjänst för att genomföra önskade samhällsförändringar. I konsekvens med denna syn omintetgjorde också socialdemokratin strävanden att få in en fri- och rättighetskatalog i 1974 års grundlag. Det blev en borgerlig uppgift att föra kampen för att grundlagsfästa fri- och rättigheterna vidare vilket man också delvis lyckades med år 1979. Äganderätten är dock fortfarande inte grundlagsskyddad. Så långt kunde inte socialdemokratin sträcka sig.

Ingvar Carlsson har personligen i en intervju i Tiden mycket klart gett uttryck för synen att rättigheterna tillkommer kollektivet — inte individerna. Kanske finns här en förklaring till statsministerns

hjälpningsväckande hantering av Anna-Greta Leijon-affären. Han har helt enkelt inte kunnat förstå hur upprörande och oroande det är för medborgarna i Sverige att erfar att en justitieminister sanktionerar en dold, privat polisundersökning som urartat till försök att dessutom söka smuggla in hemlig avlyssningsapparat. Anna-Greta Leijon tillhör kollektivet, hon tillhör den socialdemokratiska rörelsen, hon är populär, hon har menat väl. Ingvar Carlsson tycks inte förstå att alla dessa argument är ovidkommande i själva rättsfrågan.

I en demokrati har väljarna möjlighet att utkräva ansvar i val och de har en möjlighet att rensa i maktens korridorer. Detta senare är faktiskt ett viktigt ändamål i sig. Långa maktinnehav leder till avarter och får ohälsosamma effekter på samhällsutvecklingen, i all synnerhet i ett samhälle som är så starkt politiserat som det svenska. De många affärerna under socialdemokratiskt styre är ingen slump. De understryker behovet av maktväxling.